

Ernst Lampen tarkastelee Suojärveä ja suojärveläisiä

MARPPA BIBINA.

Hän asui siellä jossakin aivan rajalla, suuren metsän sisällä pienenisessä mökissä. Hän oli tullut Jehkilään vääpeli Halosen asuntoon asioilleen. Kun Marppa, jota myöskin sanottiin Muttulin Marpaksi, oli viimeisiä runotaitoisia näillä mailla, päätettiin käydä Marppaa tervehtimässä.

Komppanian vääpeli ei asunut kasarmissa, vaan nuoren rouvansa kotona aivan esikunnan naapurina. Harvoin näkee niin pesupulskaa pariskuntaa kuin Halosen perhe oli. Molemmat vaaleanpunakoita kuin omanan kukat, molemmat alle 24 vuoden, mutta rippikoululasten näköisiä. Tästä poikamaisesta ulkomuodostaan huolimatta kuuluu vääpeli olevan »ite p-u» komppaniassaan, kotonaan herran enkeli. Rouva taas kelpaisi Pyhän Annan tai Pyhän Fjoklan kuvan malliksi vaikkapa itse Suojärven emäkirkon kuoriin. Asuinrakennus ja huoneitten kalusto täysin suomalainen, täysin eurooppalainen, mahdollisesti pyhimyksen kuva jossaakin — en sitä hoksannut. Kestiystävyyks aito karjalaista.

Keskellä marjansyöntiä — Suojärvellä sai ostaa mitä myöten tahansa mesikoita 2:lla markalla litran — pujanti Marppa sisään. Bibina muuttui heti huomiomme keskipisteeksi. Ei hän ollut millänsäkään. Häntä oli laulatettu oikein kuukausikaupalla. Oli asunut kolmena kesänä Porvoossa erään tutkijan luona, joka puseri paperille kaiken sen viisauden, mikä Marpan kallossa pihisi. Marppa oli hiukan pystynokka, tuota kaikkein sievintä lajia, ei niin, että sieraimet olisivat näkyneet, vaan nenänpää oli hiukan pyörylässä kuin pystykorvan kippura häntä. Silmät Marppa mummossa olivat kauneinta. Aivan kuin ota ja anna karpän silmät. Ne vilkuivat niin terveinä ja kirkkaina, ne itkivät yhtä herkästi kuin ne hymyilivätkin ja olivat veitikkamaiset. Silmistä päättäen olisi Marppaa luullut nuoreksi tytöksi. Silmiin olisi kuka tahansa mies voinut rakastua, vaikka mummolla oli ikää yli 65 vuotta.

Lieneekö totta vai mielikuvitusta, mutta minä näen aina lukutaidottoman silmissä erilaisia ilmeitä kuin lukutaitoisen. Niissä on jotakin metsäelävän silmien sukulaisuutta. Ne ikäänkuin katsovat aina kauas, niinkuin niillä ei voisi tarkata pieniä esineitä läheltä. Ne vilkuvat kuin pelkäsivät väijyvää vihollista pensaan takana. Marpan silmät olivat karpän; olen koltalappalaisten joukossa huomannut karhun silmiä ja Valamossa aunukselaisten naisten parissa huomasiin uuhilampaan valjun läikkeen. Somaalineekerien ja mustan mustien Sudanin asukkaitten silmät taas palavat aivan eri tavalla. Niissä on kissaeläinten silmän raukeutta tai toisen kerran tuimaa tuiketta.

Marppa ei tietysti tuntenut yhtään kirjainta. Kuka niitä hänelle olisi opettanut? Mutta yhden numeron Bibina tunsi, se oli 5. Eräs matkatoverini otti 500 markkaa esille ja näytti Marpalle. Marppa kurkotti siihen kaukaa ja sanoi iloisesti huudahtaan:

Kah, viitonen!

No, mutta mitäs ne on nämä kaksi muuta numeroa?

Marppa tuijottaa ja tuijottaa. Viimein hän purskahtaa elävään nauruun ja sanoo karjalankielellään jotakin, jota en ymmärtänyt, sillä karjalankielestä ei muu suomalainen oudokseltaan tajua muuta kuin joka toisen tai joka kolmannen sanan. Mutta hyvä onkin, etten ymmärtänyt, sillä kaikesta päättäen ei niitä kumminkaan olisi voinut pranttiin panna. Muttulin Marppa oli pelkäämätön juttuliija, naisten mukana ollessa ehkä peloittavakin. Hyvin kalustetuissa huoneissa tuntuivat hänen puheensa vierailta, ehkä ne paremmin sointuivat Raja-Karjalan mökin ympäristössä.

En voi olla tässä yhteydessä kertomatta kohtaustani toisen runolaulajan, suistamolaisen Lösösen kanssa, joka asui siellä jossakin naapuriseurakunnan metsämökissä. Kysyin näet myöskin Lösöseltä, osaako hän lukea:

— En yhtäkään kirjainta tunne, huokasi Lösönen ja purskahti itkuun.

— Ka, mitä sie pyhä veli itket?

— Ko kun kai lapset osoot lukea, osovaa pieninkin, a minä en sanaakaan. Hyö halveksivat minua. — Ja taas hän huokaili ja itki.

— Etkö sie tunne yhtään numeroakaan?

— Tunnen yhden.

— Minkä?

— Seitikon, sanoi Lösönen, ja hänen naamansa jo kirkastui oikein iloiseksi. Minä kirjoitin hänelle 7 ja näytin.

— Vot, vot, vot, se se on.

Ja taas hän purskahti itkuun aivan kuin itse ukko Väinämöinen rukkaset saadessaan.

— No, mitäs nyt, pyhä veliseni! Miksi nyt itket?

— Ka, kun tuo seitsikko on aivan kerjäläissauvan näköinen. Ei sitä ihminen tiedä, minne sitä joutuu, ennenkuin kuolee...

Ihmetyksellä me suomalaiset luterilaiset seisomme kohdatessamme tällaista tietämättömyyttä. Kysymme, eikö vanha ihminen ole saanut päähänsä muuta kuin yhden numeron merkin pitkän ikänsä kuluessa. Eikähän niitä numeromerkkejä ole muuta kuin 10. Luulisihan noita oppivan muistissa pitämään muutaman tunnin tarkastelun jälkeen. Mutta eipäs vain! Marppa tunsi ainoastaan yhden, viitosen, Lösönen taas vain seitsikon. Lösöstä seitikon merkki peloitti ja itketti kuin paholaisen kuva seinällä. Marppa taas virnisteli viitoselle silloin, kun sitä seurasi kaksi nollaa.

Nuo karpän ja karhun silmätkö ne sellaisia ovat, ettei niillä näe pieniä esineitä? Mutta osannehan Marppa pitsejä kutoa, niinkuin Raja-Karjalan naiset ylimalkaan, ja saattanehan Lösönen erottaa suden ja ketun jäljet koiran jäljistä. Näitä jälkimmäisiä on toden totta vaikea erottaa meidän silmillä, eikä liene myöskään aivan helppoa silmän urakkaa tarkastella pitsin kaikkia pieniä silmuja. Ihmeelliset silmät niillä lukutaidottomilla metsäläisillä sittenkin on, erilaiset kuin lukutaitoisilla.

Marppa puhui paljon kotoisista oloistaan. Mies oli kuollut kolme vuotta sitten, mutta hänellä oli »nieljä vunukkaa» hoidettavanaan. Vunukka kuuluu merkit-

sevän lapsenlasta. Bibinalla oli kaksi poikavunukkaa ja kaksi tyttövunukkaa. Poikavunukat tekivät jo maatöitä, mutta lehmä oli kuollut, ja se teki elämän tukalaksi. — Mainio sana vunukka eli bunukka, muuten venäläinen lainasana! Koko Itä-Suomi aina Saarijärven salomaita myöten tuntee vunukka sanan, joka annetaan pienelle lapsipalleroiselle, paksulle ja pyöreälle, tai myöskin koiranpenikalle, joka on lihava, kömpelö ja hauska. Olen tästä lähtien ottanut vunukka sanan vilkkaaseen käyttöön. Minullahan onkin sekä tyttövunukka että poikavunukka. Viis siitä, että sana on lähtöisin Venäjältä; vunukka ja vunnukka sanassa pilee niin paljon iloista hyvämieltä, että sen mielessään heittää rakkaan lapsen silmille. Luterilaisen suomalaisen suussa se on vain hyväilynimi eikä enää sukulaisuutta ilmaiseva.

Siirryttiin saliin runoja kuulemaan. Minä istuuduin Marpan viereen kuullakseni hänen sanansa tarkkaan. Marppa otti nenäliinan käteensä, aivan niinkuin meidän luterilaiset mummomme kirkkoon tai seuroihin mennessään, mutta Marppa paralla ei ollut virsikirjaa kiedottuna nenäliinaansa. Siinä erotus ja suuri. Mitäpä Marppa virsikirjalla, hän kun ei tuntenut muuta kuin yhden painetun merkin, viitosen. Nyt Marppa alkoi. Hän nosti nenäliinan suupieleensä ja alkoi laulella. En ollut sitä runomelodiaa, jota Marppa käytti, ennen kuullut. Runossa laulettiin Viipurin linnasta ja ritareista. Olisikohan ollut jonkunlainen toisinto Viipurin pamauksen runosta, jossa lauletaan »pani pyssyt paukkumahan, umpiputket ulvomahan». En ymmärtänyt sanoja.

Ei minua runolaulu erittäin innosta. Ei konserteissa eikä mahanonkisten huonekalujen keskellä. Ei vanhat runot iloa ja riemua nosta tällaisissa paikoissa. Runolaulu kuuluu savupirttiin. Siellä kun peräpenkin päässä harmaaparta ukko istuu ja nyppii kanteleesta itkeviä ääniä, siellä ilo ilolle tuntuu, riemu riemulle remahtaa. Kun kuulijakunta viikkomääriin ei ole kuullut muuta musiikkia kuin honkien huminaa ja haapojen pakinaa, se kuulijakunta ei kaipaa suurempaa taidenautintoa. Sanathan, jos niitä kuulee ja ymmärtää, ovat usein parasta taidetta, mitä suomalainen saa kuulla. Mikä kirjallisuus voittaa runojen toisen kerran harrasta, toisen kerran voimakasta sanontaa? Mikä nöyryys loitsijan alkusanoissa:

En puhu omalla suulla,
Puhun suulla suuremmalla,
Maarian sulalla suulla,
Herran hengellä hyvällä.
Josp, on mulla suu suloinen,
Suloisempi suu Jumalan.

Tai mikä raju voima uhkuukaan seuraavista sanoista:

Himmene nyt hien hurttä,
Raukia manalan rakki.
Kun et tuostana totelle,
Nouse metsä miehinesi,
Katajikko kansoinesi,
Petäjikkö perheinesi,
Sata miestä miekallista,
Tuhat rauaista urosta,
Tätä hiittä hieromahan,
Juutasta rutistamahan.

Tällaisen sanonnan rinnalla kalpenee sekä raamattu että Shakespeare. Niin haltioitunut kuin olenkin tällaisia runoja lukiessani, niin hyvästi kuin ihmettelinkin sitä runoilijan kimmoavaa mielikuvitusta ja säihkyvää ekstaasia, joka tällaiset kuvat ja sanat keksii, niin kylmäksi jään, kun kuulen vanhan runolaulajan suurissa juhlasaleissa ja pehmeillä sohvilla vapisevalla äänellään supattavan näitä sanoja. Ei se myöskään vaikuta juhlalliselta, että tällainen runolaulaja ei jaksaa yhdellä henkäyksellä laulaa koko runorivin loppuun, vaan pitää pitkän loman kahden viimeisen tavun edellä. Hän laulaa näin:

Lapsen tieto, naisen (hengitys) muisti
Ei oo partasuun u (hengitys) rohon,
Eikä miehen karva (hengitys) rinnan.

Se tuntuu niin voimattomalta ja ahdashenkiseltä, ja parhaimmallaakaan tahdollani en voi olla tällaisesta häiriytymättä.

Niin Marppakin lauloi:

Pani pyssyt paukka — mahan,
Umpiputket ulvo — mahan.

Martta Bibina lauloi toisenkin laulun. Nyt oli nenäliina vasemman suupielen kohdalla. Se kosketteli nuoren miehen ja nuoren naisen rakkautta. Yhtä typerä olin nytkin. En ymmärtänyt kuin jonkun sanan. Marppa lauloi hartaasti ja suurella liikutuksella. Kun hän oli lopettanut, kysyin, ehkä hieman sopimattomasti:

Saivatko he toisensa?

Marppa heitti minuun silmäyksen, joka näytti tulevan noin sadan metrin päästä. Hän katseli minua kuin talviuneliasta karhua. Hän kai tuumaaili, »no tuossa on ukko utra, joka ei siitä suuresta, jalosta rakkaudesta tajua tään taivahallista». Muut ehättivät selittämään, että sulhanen päinvastoin kirosi, haukkui ja papatti morsiamensa. Mikä luonnoton sulhanen! Kun minä oikein syvästi rakastun, en huomaa mielietitykseni mitään vikaa tai virhettä. Ei hän ole liian lihva eikä liian laiha, ei kiukkuinen eikä murjottava. Päinvastoin melkein enkeli, aistillisuudesta vapaa, niinkuin minäkin. Vasta kolmikymmenvuotisen sodan perästä avioliitossa kiroaminen voi tulla kysymykseen. Siihen Marppakin myöntyi.

Pyydettiin Marpalta itkuvirsi.

— Jos laulanen miesvainajastani?

— Ka, laula vuan!

Nyt nosti Muttulin Marppa nenäliinan huulilta silmille ja alkoi kuvata miesvainajaansa mitä hempeimmillä sanoilla. Nyt jo ymmärsin paremmin. Karjalaisilla on suuri valikoima hyväily sanoja, ja ne olivat kaikki liikkeellä Marpan runossa. Ei Marppa itse ollut runoa »loatinut», hän oli vain itkuvirteen lisännyt sellaista, mikä sopi hänen miesvainajaansa. Ei Marpan ruumis tutissut kuin olen nähnyt muutamien itkijäin hartiaien tekevän, eikä ääneen tullut paljon haikeutta sen lisäksi, mitä jo edellisissä lauluissa oli huomattu, mutta hän itki, hänen silmistään valui vettä. Niin herkkä on tuon karjalaisen kansan mieli, että se voi milloin tahansa suuressa vieraassa seurassa pistää itkuksi. Sen tekevät yhtä herkästi miehet kuin naisetkin. Lösönen parkui kun näki seitsikon, Marppa itki muistellensa miestänsä. Kun Marppa lopetti laulunsa, pyysin tunnustella hänen nenäliinaansa. Se oli aivan märkä.

— Oikeinko sie itkit?

— Ka, tulihan ne kyyneleet, kun miestäin muistelin. Kalevalassahan kaikki uroot itkevät, kun niikseen sattuu.

— Tanssinko mie teille?

— Vieläkö sie jaksat tanssia? kysyin kummastellen.

— Mikäs. Mie tanssin »Kangasta kutomassa».

Marpan ensimmäiset kädenliikkeet saivat vereni hyytymään. Peitin silmäni käsilläni ja huokasin:

— Rukoilkaamme! Oo kaikkivaltias j.n.e.

Hätäisesti vilkaisin ympäristööni. Naiset olivat kadonneet. Tanssi olikin vain, niinkuin Saksassa sanotaan: nur für Herren, ainoastaan miehille. Marpan soolotanssia ei voikaan suorittaa ilman miesten suosiollista apua. Naisia ei kaivata.

Marppa pomppi salissa, aporkat paukkuivat lattiaan, kuin kangasta kudottaessa ainakin, hän syöksyi seinästä toiseen, pois eestä vain!

Sukkula katosi, huudahti Marppa ja karpänsilmät säihkyivät. — Lainatkaa sukkulaa! Lainatkaa sukkulaa!

Marppa lainaili sukkulaa majurilta, lainasi Vilekiltä, lainasi nuorelta isännältä, mutta minulta ei. Tunsin ensin itseni loukatuksi ja halveksituksi, mutta jälkeensä kuulin Marpan sanoneen, ettei hän »tarennut» lainata minulta. Ei ilennyt. Olen siis antanut Marpalle anteeksi tämän epäkohteliaisuuden.

Eihän Marppa tiennyt sopimattomia tanssineensa. Olihan Marppa koko elämänsä aikana pitänyt pyhinä kaikki Jumalan kymmenet käskysanat, yhtä pyhinä kuin kuka tahansa Suomen aviovaimo. Rivoudesta tässä ei ollut ollenkaan kysymystä, viattomasta ja sukelasta pilasta vain. Meidän katsojien kasvatus ei salli laskea tällaista viattoman pilan ryhmään; meissä siis vika, ei Marpassa. Ei Suojärven kirkossa synnintunustusta ikipäivinä ole julki luettu. Ei Marppa Bibina koskaan ole kuullut, että ihminen sikiää ja syntyy synnissä. Päinvastoin hän tietää, että molemmat tapaukset ovat täysin viattomat, suuren Luojan kaikkein pyhimät ja tärkeimmät meille ihmisille uskotut toimet. Niitäkö tulisi hävetä?

Mutta Marppa osasi vielä toisenkin naisellisen soolotanssin, »kankaan luomisen». Nuori vääpeli Halonen väitti kumminkin, että se tanssi kysyy vielä paljon lujempia hermoja katsojissa. Me luterilaiset askeetit, majuri, Vilekki ja minä, emme enää uskaltaneet luottaa hermoihimme, vaan ilmaisimme tyytyväisyytemme jo näkemäämme tanssiin, ja olihan Marppa Bibina jo sitäpaitsi 65 vuoden vanha.

RAJA-KARJALAN TALOISSA

Kaikkein enimmäin minua hämmästyttivät tällä matkallani niitten talollisten kodit ja asuinrakennukset joihin poikettiin yöksi tai muuten kyläilemään. Myönnän kyllä kernaasti ettemme kaikkein alkeellisimpiä majoipaikkoja valinneet vaan pikemminkin seudun pohoittoitten asumuksia. Oli miten oli mutta hämmästykseni oli suuri. En ollut uneksunutkaan, että Raja-Karjalan talollinen niin uhkeasti eläisi.

Ensin muutama sana itse rakennustavasta. Olin ihmetellen katsellut Bomban talon kuvaa Suojärven Kuikkaniemestä. Sen päätyhän suippeni kattoa kohti

kuin Finbyn kirkko Itämeren saaristossa. En tiedä vieläkään varmasti, onko Bomban talo korkeampi kuin Finbyn kirkko vai ovatko ne yhtä korkeat. Bomban talo ei suinkaan ole ainoa tätä suurta kokoa. Siinä on lähellä aivan yhtä suuri rakennus, jonka omistaa talollinen Vanja Trifimoff.

Liikun hyllyvällä polulla, kun rupean rakennustaitteen historiaa pohtimaan, sen mielelläni todistan, mutta luotan kahteen silmääni, joita joskus olen pitänyt aukki maailmata kulkiessani. Tein heti kysymyksen, missä olin samanlaisia julkisivuja nähnyt? Vähän akkiloituani hoksasin, että Räävelissä sellaisia näkee, näkee Lyypekissä, näkee Hampurissa, näitten kaupunkien vanhimmista rakennuksissa. Julkisivu katua vasten, huikean jyrkkä katto, ja julkisivun takana kaikki ulko- huoneet. Kreikkalaiskatolisen kirkon mallia tässä ei nähdä rahtuakaan. Nehän ovat aasialaista tyyliä, joitten loivia kattoja koristavat lukemattomat falloskuvut. Jos tämä Raja-Karjalan rakennustyyli jotakin muistuttaa, niin onhan se goottilaista tyyliä. En ole käynyt Novgorodissa — Jumalan kiitos —, mutta tiedän, että se on Hansaliiton äärimmäinen itäinen siirto- paikka. Eiköhän sielläkin tavattane samanlaisia rakennuksia kuin Räävelissä, Lyypekissä ja Hampurissa. Ja Novgorodin aluettahan Suojärvi on ollut suurimman osan historiallista aikaansa. Mikä estäisi, että tämä tyyli on syntynyt sen näkemisen perusteella minä maalaiskansa pääkaupungissaan aina silmiensä edessä havaitsi. Vai onko tämä tyyli yhteistä koko avarassa Venäjän valtakunnassa?

Tällainen Raja-Karjalan ihmisasumus on saman katon alla kuin kaikki talon ulko- huoneetkin. Siinä on navetat, siinä tallit, siinä laivat yliset, siinä liiterit, siinä heinä- ja olkkorsut, siinä kaikki varastohuoneet. Emäntä voi sängystä suoraan pujahtaa lehmiään lypsämään alushameisillaan ja avoaloin, huivittomin päin, satoipa ulkona hotj kaatamalla. Niinikään talvella suurella pyryllä voi hän luikahtaa siivatoittensa luo melkein samassa asussa, sillä navetassa on aina lämpimän pykälää. Samoin isäntä voi juottaa hevosensa mihin aikaan yöstä tahansa, ei tuulet eivätkä hanget tee estettä. Kun lähdetään hevosella ajamaan kesällä tai talvella, valjastetaan se avarassa hallissa; siellä saa rauhassa sateesta tai pyrystä laittautua kuntoon ajopeliinsä, hallin ovet avataan ja hevonen syöksyy ulos rajuilmaan. Ei hienot kengät kastu nuorilta Anantehtaan neitosiltakaan, kun he ajavat naapurikylien proasniekoita viettämään sekä vanhan että uuden ajan mukaan.

Tällainen asumus on kuin linna muureineen, aivan niinkuin hansakaupunkien rakennuksetkin. Jos vovotai vihollinen tahtoo jotakin viedä talon tavaroista tai elukoista, täytyy hänen ensin murtautua tämän muurin läpi. Siellä hallissa vahtii naljasilmä pystykorva, joka nostaa hurjan melun, jos epäilyttäviä rasauksia alkaa kuulua. Venäjän susikin saa siellä ulkona värjötellä kieli pitkällä tyhjin mahoin, ei pääse lampaitten karsinaan eikä saa vahtikoiraa niskasta pudistella. Kaikki mitä talossa on, sijaitsee samojen seinien, saman katon alla.

Vanja Trofimoffin isoa taloa kävin tarkastelemassa. Käveltiin kaikki yliset. Siellä oli leveät käytävät kuin linnassa ainakin. Jo avautui aukko oikealle. Siellä näkyi hallin ovi, ladon ovia ja kaikenlaisten pikkurakennusten aukkoja. Aivan niinkuin Helsingin pörssi-

talossa, vaikka ovet eivät siellä johda elukoitten luo, ravintoloihin ja keinottelupaikkoihin vain. Pelotti hieman astuskellessa siellä puolipimeässä, sillä tiesinhän, että navetan ja tallin ylisillä on petollisia aukkoja, joista rehu tipautetaan etukoitten turpien eteen. Seurasin visusti Vanjan askeleita, jotta voisin tarrata kiinni hänen ystävällisiin koipiinsa, kun sikolätin aukon seutuville saavuttiin. Siat, sen tiedän lapsuusvuosiltani, eivät tunne sääliä, jos mitä sattuu niiden kaukaloihin tipahtamaan. Nehän ovat kaikkiruokaisia.

Vanja Trofimoffin taloon tultiin erityistä katettua käytävää pitkin. Mutta Maimalammen talossa astuttiin suoraan pöytähuoneeseen, josta korkeita rappusia myöten nousiin toiseen kerrokseen, mistä päästiin tupaan. Siellä ei asuinrakennuksella ollut omaa sisäänkäytävää. Samasta hallista päästiin sekä talonväkeä että elukoita tervehtimään.

Koettelin saada sieraimiini elukoitten eri hajuja. Mutta olihan kesä ja lehmät ja hevoset laiturilla. En tuntenut mitään erikoista hajua. Toista on alppi- maissa, jossa lehmät sijaitsevat alakerrassa, ihmisten asunnot niiden yläpuolella. Siellä vaaditaan tarkinta puhtautta, jottei lehmän imelät huokaukset ja muut ulotukset pistä nenään. Mutta Raja-Karjalan suurissa taloissa elukat ovat niin kaukana asuinrakennuksesta, ettei haju pääse nousemaan ihmisten ilmoille. Pienemmissäkin taloissa on porstua erottamassa sielulisten ja sieluttomien asukasten maailmoita.

Minulle tuottivat nämä Raja-Karjalan talojen julki-sivut odottamattoman miellyttävää silmänruokaa. Ne näyttivät niin perin muhkeilta, ne ikäänkuin huokui- vat ulos varallisuutta, jota ei sentään aina taitanut niiden kattojen alla olla olemassa. Näin niitä mat- kan varrella sadoittain, ja aina vain ne tekivät saman hauskan vaikutuksen. Niin on ihminen karkäs ihan- noimaan uusia näkemiä, että minua suorastaan har- miitti, kun näin jonkun uuden rakennuksen, joka oli tehty tavalliseen suomalaiseen huvilatyyliin. Tämä niiden epäedullinen vaikutus kai johtui siitäkin, että pelkäsin näitten huviloiden tunkevan pois tieltään van- han rakennustavan. Olin niin ihastunut Vanja Trofi- moffin taloon, että mielessäni mietin; ollappa minulla varoja, heti rakennuttaisin samanlaisen omalle metsä- palstalleni Finbyhyn. En muuta kuin itse ihmisten asumuksen, tallit, navetat ja sikolätit saivat jäädä pois, sillä huvilan palstalla ei voi ruokkia muuta kuin muurahaisia ja muutamia käärmeitä, jotka itse hank- kivat katoksen päittänsä päälle.

Ovatkohan meidän arkkitehtimme kiinnittäneet kyl- liksi huomiotaan tähän rakennustyyliin? Eikö tästä voisi saada aiheita uusiin rakennustaiteellisiin yrityk- siin? Venäläisyyskö pelottaa? Onko tämä tyyli sitten niin aito venäläistä? Eiköhän sekin ole saanut alkunsa jostakin muualta? Sen vain tiedän, että kun näin nuo viisi ikkunaa peräkkäin talon päädyssä, riemastui sie- luni, niinkuin olisi nähnyt jotakin iloista, kepeää ja samalla muhkeaa. Eivät kaikki rakennukset olleet yhtä bombastisia kuin Bomban talo Kuikkaniemessä, mutta sama komea sävy loisti kaikista. Kuinka paljon sur- keampia tönömökökejä tapaakaan monessa paikoin Suo- mea, jossa länsimainen kulttuurivaikutus on yksin- omaan ollut vallalla.

Täydellinen yllätys oli myöskin asuinhuoneiden sisus- tus. Vanja Trofimoffin salissa, joka sijaitsi toisessa

kerroksessa ja jota valaisi viisi ikkunaa, oli kalusto kauttaaltaan samanlainen kuin sivistyneissä perheissä yltympäri koko Suomea. Niistä ei siis sen enempää. Muhkea piano seisoi nurkassa ja herutellessani sitä hieman huomasin, että se kaikken lisäksi oli oikeassa vireessä. Salin viereiseen ruokasaliin olisi mahtunut kymmeniä vieraita pöytään. Maimalammen rajatalossa oli suurenmoinen tupa, jonka korkeus on siinä 5:n metrin seutuvilla silmämitalla arvioituna ja jonka laa- juus oli monta metriä molemmille suunnille. Korkeus oli näin varsinainen sentähden, että tupa oli aikaisem- min ollut savupirtti. Tupa oli kuin juhlasali, jossa olisi voinut viettää vaikkapa Pohjolan kuuluisia häitä. Minua maaniteltiin tulemaan kammariin kahvia juo- maan, mutta pyysin saada jäädä tuvan penkin päähän istumaan, jossa kuvittelin muinaisina aikoina runo- taitoisten miesten istuneen sormet sormien lomassa lau- lamassa syntyjä syviä, joita ainoastaan partasuu uro- hot ja miehet karvarinnat laulelevat.

Yhtä puuttui näistä Raja-Karjalan taloista, ei ollut pihamaata, kaikki ulkorakennukset kun olivat saman katon alla eikä puutarhaa, tuskinpa puutakaan raken- nuksen lähellä. Mutta että tällaisetkin talon kaunis- tukset jo marssivat maahan sisään, sen todisti Mikko Koivusen hyvin hoidettu puutarha Leppäniemessä siinä aivan Jehkilän esikunnan naapuruudessa. Talolla oli kaunis, ruohoa kasvava pihamaa, sillä Koivusen talon rakennus oli suomalaista mallia ja ulkokuoneet olivat pihan sivuilla. Puutarhassa rehotti komeita tomaat- teja, marjapensaita, juurikasveja kaikenlaisia ja rik- kaläjällä reheviä pumppuja. Pensaspyörylöitä oli, oli kookas huvimaja ja puutarhan rantoja huuhteli suu- ren Suojoen virtava niska. Koivusen sali, hänen vie- rashuoneittensa hyllyvät vuoteet ja iso flyngeli salissa vaikuttivat sen, että kerrassaan unohti olevansa Raja- Karjalassa. Salmin taajassa kirkonkylässä oli Jaakko Seisen talo, joka sijaitsi pitkän valtakadun varrella, niinkuin ota ja anna sen ulkopuolelta että sisustuk- seltaan täysin helsinkiläinen asumus. Olin kuvitellut olot aivan toisenlaisiksi. Etteivät nämä mainitsemani talot olleet ainoita poikkeuksia näillä seuduilla, sen näin, kun iltayöstä matkustettiin asumusten ohi, jotka olivat täydessä valaistuksessa. Sieltä ikkunoista sattui silmiini samanlaisia hyvin kalustettuja huoneita kuin niissä, joissa olin käynyt sisällä.

Että Raja-Karjalassa myöskin on nälkäraunioita, sen uskon, vaikka eivät minun silmäni sattuneet niihin. Miten ne henkilöt asuvat, jotka uskovat, että Jumala on proasniekat laatinut vanhan ajan mukaan, sitä en tiedä. Tapasin näitä allakkapyhimyksiä vain maan- tiellä tai toisten ihmisten taloissa marjan myynnissä.

VIERASVARAISUUDESTA.

Niinkuin kaikki metsäläiset, niin Raja-Karjalankin väki oli keskiystävällistä aina loppumattomiin saakka. Minä kuljin kaikkien tuttavan, majuri Kyanderin, seu- rassa, niin etten ihmettele, että meille avautuivat sekä asumusten että ruokahuoneitten ovet. Alussa kyselin majurilta, paljonko minun osuuteni teki ruokaveroista ja makuupaikasta.

En minä uskalla maksusta puhua halaistua sanaa- kaan, sanoi majuri.

Mutta minähän olen vennonvieras mies.

Ole mikä olet, mutta ei maksun ottaminen kuulu talon tapoihin.

MILJOONARAHASTO

Raja-Karjalassa noin 50 vuotta sitten perustettiin neljä erikoisrahastoa ja Suojärven kunta sai niistä yhden. Alkusyy näiden rahastojen perustamiseen oli siinä, että järeämmät puut tilallisten metsistä myytiin valtion välityksellä perintölunastuksen korvaamiseksi. Metsänmyynti tuotti melkoista enemmän varoja, kuin mitä tarkoitukseen tarvittiin. Salmassa oli ylimääräiset rahat tasattu metsänomistajien kesken. Soanlahdella ja Korpiselässä kolmannes jaettiin tilallisille ja kaksi kolmannesta siirrettiin kunnallisrahastoiksi.

Suolahti sai mk 171.000:— ja Korpiselkä mk 67.000:—, Suojärvi yhdessä Korpiselän Ägljärven kanssa ei tahtonut päästä sopimukseen. Yhteen aikaan ehdotettiin, että tehtäisiin rahasto, jolla kruunun- ja kunnanveroja maksettaisiin. (Jo siihen aikaan oli samanlaisia probleemeja kuin nykyisin vientivero y.m. rahastoilla). Tohtori Hainari tuli tässä kohden väliin ja saapui Suojärvelle kokousta pitämään ja sai aikaan 9—11 p:nä tammikuuta 1908, että rahastosta muodostetaan edistysrahasto. Valittiin toimikunta johon tulivat *Hainari* puheenjohtajana ja jäseninä: *Dimitrei Bombin*, poliisikonstaapeli *E. A. Heimonen*, talolliset *Stepan Jakovleff* ja *Ivan Koivunen* sekä metsänhoitaja *Einari Mäntyvaara*. Ägljärveä edustivat: *Simina Shemeikka*, *Jehki Palviainen* ja *Isakka Torvinen*. Pidettiin kokouksia ja käytiin aina Helsingissäkin asti, missä otettiin valokuvakin, mutta valitettavasti se ei ole nyt käytettävissämme. Maaliskuun 23 päivänä saatiin tälle miljoonarahastolle säännöt. (Lukijani, ajattele miljoonan rahasto 1908. Paljonko hyvin sijoitettuna se nyt olisi. Eikö jokainen suojärveläinen voisi lukea itsensä vaikka kuinka pitkälle, jos rahasto olisi säilynyt kaikilta inflaation kareilta.)

Pekka Trofimoffin talossa tuotiin tuokkonen herkulisia marjoja tupaan. Minua himoitti marjat. Kysyin, eikö majuri voisi välittää.

Kysy sinä, minä en ilkiä kysyä, sanoi majuri.

En minäkään ilennyt kysyä. Mutta kun lähettiin talosta, näin että marjat olivat autossamme. Lukikohan emäntä minun silmistäni, että halusin saada marjat? Eväiksi hän ne oli lahjoittanut. Muutaman päivän perästä totuin tähän, eikä kuokkavieraana olo enää minua sanottavasti vaivannut.

Salmin järkevä Jaakko Seise kertoi karjalaisesta vieraanvaraisuudesta seuraavan kuvaavan tarinan. — Hän oli käymässä Helsingissä ja asui eräessä hotellissa. Kun pois lähdön aika lähestyi, pisti palvelija laskun Seisen käteen. Melkein täysoskea Seise kysyi:

Mikä lappu se on?

Tähän on merkitty, mitä olette velkaa taloon.

Velkaako taloon, vastasi Seise leikkillisesti. — Niinkö Helsingissä tehdään, että kun vieras lähtee talosta, siltä velotetaan rahaa ruuasta ja juomasta. Tulkaapa te Salmiin ja pistäytykää minun luonani, niin saatte varmasti lähteä hyvin apettuna, hyvin juotettuna vapaasti matkoihinne. Sen kun kättä pistätte läh-tiessänne.

Säännöt olivat seuraavat:

1 §

Suojärven pitäjän lampuotien yleisessä kokouksessa 23 päivänä maaliskuuta 1908 tekemän päätöksen mukaisesti eroitetaan sanotun pitäjän lampuotien osuudesta niihin rahavaroihin, jotka tähänasti ovat kertyneet ja vastedes kertyvät valtion välityksellä Suojärven lahjoitusmaalta jo myydyistä ja myytävästä metsästä, yksi miljoona (1.000.000) markkaa Suojärven kunnan kunnallisrahastoksi.

Yllämainitun eroittaminen tapahtuu siten, että vuonna 1908 siirrettiin sanottuun rahastoon 500.000:— sanottuun rahastoon 500.000:— markkaa ja vuosina 1909 ja 1910 kumpanakin vuonna 250.000:—.

2 §

Suojärven kunnallisrahaston pääoma säilytetään Suomen Valtionkonttorin huostassa vähentymättömänä ja sen vuotuiset korkovarot jaetaan osinkoina vuosittain arvioruuplan veroa kohden lampuodeille kunnes perintökirjat ovat jaettu, jonka jälkeen korkovarot käytetään Suojärven kunnan henkisen ja taloudellisen hyvinvoinnin edistämiseksi ja kunnallisen verorasituksen suoraan suorittamiseksi kuntakokouksen harkinnan mukaan seuraavalla tavalla:

a) Suomenkielisten ylempään ja alemmään kansakoulujen perustamiseen ja voimassapitämiseen sekä muihin suomenkielisen kansan sivistyksen tarkoituksiin.

b) Kunnallislääkärin, rokottajan, kättilöiden ja sairaanhoitajattarien palkkaamiseen ja muihin terveydenhoidon ja sairaanhoidon tarkoituksiin.

»Anna kättä käyvän miehen,
Suuta ulkovan uroksen».

Niin mekin teimme matkallamme. Kättä pistämällä, ei sentään suutelemalla, kuitattiin jokainen velkamme taloon, niinkuin runo neuvoo. Kaikki ne jäivät maksamatta Ägljärven Annin vapaaliput, Trofimoffin marjat ja hyvät yökortteerit.

Minua vaivasi kuitenkin se ajatus, etteivät ne Raja-Karjalan asukkaat kelle tahansa, aivan tuntemattomille tällaista vieraanvaraisuutta voi osoittaa. Makasin yön Mikko Koivusen yläkerrassa eräessä huoneessa, joka eriripulla oli jaettu kahteen osaan. Kurkistin esiripun taakse nähdäkseni, miltä maailma sieltä näytti. Kokonaisia pinoja oli sinne ladottu höyhenpatjoja, tyyntyjä ja peittoja. Nämä olivat siis kaikki järjestyksessä sammoisia tapauksia varten, että taloon saapuisi vieläkin enemmän vieraita kuin mitä meidän käydessä oli. Tämä näky teki minuun erittäin rauhoittavan vaikutuksen. Juuri samanlaisen komennon olin nähnyt äitini ja mummoni kodissa. Nukahdin sikeään uneen, sillä olinhan ikäänkuin omassa »mummolassani».

Kun rautatie tulee valmiiksi Suojärven rantaan ja kaksikymmentä vuotta on kulunut, haihtuu tämä vierasvarainen tapa ihmisten ilmoilta juuri niinkuin vanha runotaito on tehnyt. Ehkä sentään joku vanhankansan ihminen sitä harjoittaa elämänsä loppuun saakka.